

Grundläggande
granskning
2018

Kommunstyrelsen Barn- och utbildningsnämnden Vård- och omsorgsnämnden
Kultur- och fritidsnämnden Socialnämnden Utförarstyrelsen Miljö- och Samhällsnämnden

Sammanfattning

I rapporten sammanfattas resultat från granskning av arbetet mot barnfattigdom. Granskningen omfattar kommunstyrelsen, barn- och utbildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, utförrarstyrelsen och socialnämnden. Granskningen syftar till att undersöka och bedöma hur nämnd/förvaltning arbetar mot målen i handlingsplan mot barnfattigdom och därmed förutsättningarna för måluppfyllelse.

De väsentligaste iakttagelserna är följande:

Mål har getts uttryck i möjligheter till aktiv fritid, basnivå för utrustning fysisk aktivitet, utöva kulturaktivitet, nå behörighet till gymnasiet samt öka möjligheterna till familjens försörjning. Ansvar och aktiviteter har pekats ut och genomförts i flera förvaltningar. Det rör främst gratis busskort och lovaktiviteter, läxhjälp, stöd till egenförsörjning, ferie- och praktikplatser för ungdomar m.m. Samhällsbyggnad gör bedömningar om barn och unga är berörda i detaljplanearbetet samt anger en rad aktiviteter för utveckling av möjligheter till fritidsaktiviteter. Någon förvaltningsövergripande grupp med uppdrag att samordna, följa upp och utveckla handlingsplanen har inte utsetts varvid direkt återkoppling till handlingsplanen inte görs.

Arbetet mot barnfattigdom utvärderas företrädesvis via delmål/indikatorer inom fullmäktigemål om social hållbarhet i ordinarie budgetuppföljning. Av senaste uppföljningen följer att arbetslösheten hos ungdomar 16-24 år bedöms minska och delmål "lägst andel hushåll (i jämförelsegruppen) som erhållit försörjningsstöd" bedöms nås. När det gäller mål om ökad andel behöriga till yrkesprogram så bedöms målet inte nås. Hållbarhetsberedningen ansvarar för kommunövergripande omvärldsanalys och har i sin översyn av styrdokument sett behovet av att tydligare koppla arbetet mot barnfattigdom till mål- och styrkedjan.

Bedömning

Vi bedömer att förutsättningarna för måluppfyllelse erfordrar förbättringar. Vi kan konstatera att implementeringen av handlingsplanen inte fungerat enligt intentionerna vilket även kommunen uppmärksammat i sin översyn av styrdokument. Utbildningsinsatser gällande barnkonventionen har inte genomförts och planeras ske i närtid. Tillsammans med planerad genomgång av styrdokumentet torde aktiviteterna kunna bidra till att arbetet mot barnfattigdom synliggörs på ett tydligare sätt och framgent utgöra ett led i ordinarie planering och uppföljning av verksamheten.

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Bakgrund Definition enligt socialstyrelsen Ekonomisk utsatthet och välfärd bland barn och deras familjer; Underlagsrapport till Barn och ungas hälsa, vård och omsorg 2013	Föräldrars ekonomiska situation är den enskilt största orsaken till barnfattigdom (socialstyrelsen). Ekonomisk utsatthet bland barn i familjer där ingen förvärvsarbetar är generellt mycket höga. Barn som växer upp i resursfattiga familjer har inte samma möjligheter att lyckas i skolan då stödet hemifrån kan vara sämre och utbildning inte ses som en självklar väg in på arbetsmarknaden. Även barnens fritid påverkas av familjens ekonomiska utsatthet. Områden av betydelse för att kunna mildra konsekvenser av barnfattigdom är hur tillgången på arbete och sysselsättningsåtgärder ser ut, möjlighet att få utbildning samt tillgång till meningsfull fritid. Barnfattigdom bör ses som en brist på ekonomiska resurser som leder till att barn inte kan delta som jämlikar i sitt sociala sammanhang; vilket kan vara bestämt såväl av familjens situation som av deras egen (socialstyrelsen). En bestämd definition av den så kallade fattigdomsgränsen finns inte. Ett sätt att skatta gränsvärdet är att utgå från konsumtionsbehoven dvs den levnadsnivå som berättigar till ekonomiskt bistånd (låg inkomststandard - absolut fattigdomsgräns). Ett annat sätt att mäta är att utgå från ekonomiskt bistånd som är inkomstprövat. I Europa används mått som utgår från köpkraft som baseras på inkomstfördelning (relativ fattigdomsgräns). Tröskelvärden beräknas utifrån hushållens sammansättning och typ av kommun. En arbetsgrupp med representanter från varje förvaltning, utom serviceförvaltningen, utarbetade ett förslag till handlingsplan på fullmäktiges initiativ 2015. Kommundirektören lämnade uppdrag till enhetschef arbetsmarknad och lärande (KLF) att tillsammans med socialchef utreda hur kommunen kan främja inträdet på arbetsmarknaden för personer över 25 år. Här ingick att utreda särskilt inriktade insatser till arbetslösa föräldrar.

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Avgränsning	Revisorerna har uppmärksammat risken att handlingsplanen inte används på avsett sätt. Granskningen har avgränsats till att följa upp hur nämnd/förvaltning arbetar mot målen i handlingsplanen. Bedömningar grundas i hur väl kommunen lyckats med implementering av handlingsplanen.
Handlingsplan Mål enligt handlingsplanen återges under respektive förvaltning	Kommunfullmäktige fattade beslut om handlingsplan mot barnfattigdom i mars 2015. Kommunens inriktning är att i förekommande fall överväga olika besluts konsekvenser för ekonomiskt utsatta barnhushåll och att arbetet ska integreras i folkhälsoarbetet. Aktiviteter som medför kostnader ska ingå i budgetarbetet, uppföljning av de indikatorer som fastställs görs i ordinarie budgetuppföljning.
Kommunledningsförvaltning	Kommunstyrelsen har gemensamt ansvar för målen i handlingsplanen tillsammans med flera av nämnderna. Det innefattar att samla information om gratis fritidsaktiviteter och utbilda tjänstemän och förtroendevalda om barnkonventionen. Kommunen är aktiv i ett länsgemensamt nätverk med bl. a årlig barnkonventionskonferens. Anställd strateg finns som delvis arbetar inom området. Via portal på kommunens hemsida finns gratisaktiviteter listade. Utbildningsinsatser är planerade att genomföras under 2019.
Omvärldsanalys	Hållbarhetsberedningen har i sitt uppdrag att bl.a. göra en omvärldsanalys utifrån fullmäktiges hållbarhetsdimensioner. Beredningen arbetar även med en översyn av politiska styrdokument. I rapport (KF dec 2017) har noterats att handlingsplan mot barnfattigdom bör göras om till ett strategidokument med avsikten att få en tydligare koppling till mål- och styrkedjan. Arbetet planeras ske senare i höst och då även beakta att barnkonventionen blir lag (Betänkande 2017/18:SoU25).

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Barn- och utbildningsförvaltning Mål: basnivåutrustning fysisk aktivitet Mål: behörighet till gymnasiet Mål: möjlighet till aktiv fritid	Barn- och utbildningsnämnden har ansvar för tre mål varav möjlighet till aktiv fritid tillsammans med kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen. Det finns ingen bestämd basnivå för vilken utrustning för fysisk aktivitet som ska finnas vid skolorna. Det som ingår i undervisningen ska vara avgiftsfritt och skolan ska stå för att material/utrustning finns att låna. Det ser olika ut på förskolor/skolor. Det eventuella material som finns är vanligtvis skridskor, skidor, pjäxor stavar, hjälm. Vissa av senare skolorna har även annat att låna ut exempelvis trangiakök, isdubbar, tält etc. Mycket av det som finns är sådant som föräldrarna skänkt när det är urvuxet. Kommunen söker det statsbidrag som finns för läxhjälp. Alla skolor utom en (personalbrist) erbjuder läxhjälp. Från 2018 är det också obligatoriskt att erbjuda lovskola för elever i åk 8-9 som riskerar att ej uppnå målen. Förvaltningen bedriver sin ordinarie verksamhet under sommaren och har där feriearbetande ungdomar anställda. Kostnadsfria aktiviteter för barn mellan 6-15 år anordnades 2016–2017 med finansiering via MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Planering och genomförandet av aktiviteterna skedde genom fritidsgårdarna som bedrev öppen fritidsklubb och gårdsverksamhet. Från årsskiftet 17/18 tillhör gårdarna kultur-och fritidsnämnden (bedriver den öppna fritidsklubben fram till 31 september).

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Socialförvaltningen Mål: öka möjligheterna till egen försörjning	Socialnämnden har tillsammans med kommunstyrelsen ansvar för målet om att öka möjligheterna till egenförsörjning enligt handlingsplanen. En utvecklad samverkan med andra berörda parter ska ske för att främja långtidsarbetslösa föräldrars inträde på arbetsmarknaden. För det kommunövergripande målet om att Östersund fortsatt ska tillhöra det skikt i kommungruppen som har lägst andel hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd 10-12 månader under året, år 2020 är nämndmålet att "Andelen hushåll med barn som uppbär försörjningsstöd ska minska jämfört med 2017 års resultat". Tillhörande indikator är "Barn i befolkningen som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd, andel %". Därutöver finns som särskild indikator "Barn i befolkningen som ingår i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%)" som följs upp. Område Försörjning har ett nära samarbete med Arbetsförmedlingen och kommunens arbetsmarknadsenhet, för att genom samverkan ge stöd till personer med försörjningsstöd så att de kan närma sig arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Två socialsekreterare arbetar med individanpassat arbetsnära stöd (IAAS) till de personer som står extra långt från arbetsmarknaden och ger individuellt stöd av olika omfattning beroende på individens behov. Socialförvaltningen har samlat information om gratis fritidsaktiviteter som delgetts barnfamiljer i behov av försörjningsstöd.

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Vård- och omsorgsförvaltning	Något utpekade målområde finns inte för vård- och omsorgsnämnden. Förvaltningen arbetar med aktiviteter för att mildra konsekvenser av barnfattigdom genom att även inkomstpröva insatser för barn och göra individuella prövningar oftast i samverkan med socialförvaltningen. Avgiftsöversyn kan komma att påverka budget och arbetet utförs inom ram för ordinarie budgetprocess.
Kultur- och fritidsförvaltning	Kultur- och fritidsnämnden har ansvar för ett mål i planen tillsammans med kommunstyrelsen och barn- och utbildningsnämnden samt möjlighet att utöva kulturaktivitet. Nämnden har antagit mål för verksamheten rörande barn och ungas möjligheter att delta i verksamheterna för 2019 som "inte är beroende av vårdnadshavarnas ekonomi och bakgrund". Förvaltningen har att påbörja ett arbete med att ta fram förslag till åtgärder.
Mål: möjlighet till aktiv fritid	Kultur- och fritidsnämnden och idrottsrörelsen ska arbeta tillsammans för att årligen öka antalet deltagartillfällen i idrottsföreningar. Vidare planeras att ta fram utredningsuppdrag för både fritidsgårdsverksamheten och biblioteksverksamheten i syfte att öka antal aktiviteter och barnbokslån.
Mål: möjlighet att utöva kulturaktivitet	Kulturskolan genomför avgiftsfria riktade verksamheter för att nå barn i Torvalla och på Körfältet. Biblioteket arbetar med popup-verksamhet på öppna förskolor och bokstart där biblioteket besöker familjer med barn i ålder 6-12 månader. Förutsättningar för avgiftsfri alternativt maxtaxa för den verksamhet som kulturskolan bedriver behöver ses över. När det gäller inrättandet av ungdomsportal, så kommer frågan att utredas inom "Ung i Östersund" med beräknad uppstart under hösten 2019.

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Teknisk förvaltning Mål: möjlighet till aktiv fritid	Utförarstyrelsen har tillsammans med miljö- och samhällsnämnd ansvar för aktivitet att skapa intressanta aktivitetsytor, mötesplatser som inte kräver särskild utrustning. Teknisk förvaltning arbetar som utförare tillsammans med beställaren när initiativ tas exempelvis lovkort och aktiviteter som är gratis. Förvaltningen har uppdrag att ta emot ungdomspraktikanter och sysselsätta feriearbetande ungdomar på arbetsmarknadsenhetens (KLF) initiativ.
Samhällsbyggnad Mål: möjlighet till aktiv fritid	Miljö- och samhällsnämnden har ansvar att tillsammans med övriga verka för möjligheter till aktiv fritid. Förvaltningen har sedan tidigare att förhålla sig till styrdokument i Plan för naturvård och park (KF 2013) i handläggning av ärenden samt att i alla detaljplaner bedöma om barn och unga är berörda. Nämnden har i budget 2015 tagit hänsyn till fria busskort för ungdomar enligt intentionerna i planen. Vidare har förvaltningen: • medverkat till Surfbuktens utveckling,• upplåtit mark och deltagit i arbetet med pumptrackbana och utegym,• utveckling av badhusparken,• ställt iordning skateområde under Frösöbron, pulkabackar i Ängsmon, Remonthagen och Brittsbo,• röjt och ställt iordning BMX bana i Ängsmon,• gjort lekplatser tillgängliga i Lit, Tandsbyn, Badhus- och Lövbergaparken,• arbetat med vinterparken samt mötesplats i Lugnvik Budgetärenden lyfts i genomförandet av aktiviteter/projekt och uppföljning sker i relation till genomförda projekt. Statistik förs och följs avseende ungdomars resande och kostnader vid ordinarie budgetuppföljning.

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Uppföljningen - ÅR 2017 - Tertial I 2018	Indikatorer för att belysa faktorer av betydelse för barnfattigdom har uttryckts i handlingsplanen: • Barn i befolkningen som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd• Andel invånare 0-19 år med föräldrar som har högst grundskoleutbildning• Genomsnittligt meritvärde åk 9• Andel arbetssökande 18-64 år• Andel unga som i allmänhet ser mycket positivt på framtiden Uppföljning görs företrädesvis utifrån delmål/indikatorer med utgångspunkt i fullmäktiges långsiktiga mål om social hållbarhet. Av ÅR 2017 följer att mål nås helt eller delvis när det gäller minskad ungdomsarbetslöshet, något fler elever som mår bra eller trivs i skolan och flera vuxna nyanlända i egenförsörjning. Två av de mål som inte uppfyllts är barn- och utbildningens mål om ökad andel elever med behörighet till nationellt gymnasieprogram och ökad andel elever som når målen i alla ämnen. För 2018 har formuleringar av målen setts över och vid uppföljning efter 4 månader görs bedömningar enligt följande: • Andel elever med behörighet till yrkesprogram ska öka bedöms inte nås• Arbetslösheten hos ungdomar 16-24 år ska minska bedöms nås• Lägst andel hushåll som erhållit försörjningsstöd 10-12 mån bedöms nås Från 2013 har medel avsatts för att få fler unga 18 - 25 år i arbete och från försörjningsstöd. Från 2015 har även medel avsatts för vuxna som uppbär försörjningsstöd för att få dessa i arbete. Åtgärderna bedöms ha haft god effekt. Att särskilja effekten av detta från olika omvärldsfaktorer anses svårt.

Arbetet mot barnfattigdom

Granskning	Resultat
Uppföljningen - Tertial 2018 forts	För fullmäktigemålet om att det psykiska välbefinnandet ska öka lämnas upplysningar om pågående arbete med att ta fram en kommunövergripande strategi för folkhälsa. 2018 års enkät är utskickad till 4 000 medborgare till underlag över hälsoläget i befolkningen. Socialnämnden har gjort en målgruppsinventering för att få sammanställd information om barn och ungdomar aktuella inom socialförvaltningen. Nämnden bedriver även gruppverksamhet för barn med missbrukande föräldrar, psykiskt sjuka föräldrar, familjehemsplacerade barn, separerade föräldrar, som bevittnat våld i nära relation eller utsatts för våld. Elevhälsan arbetar med olika insatser för att öka elevernas psykiska välbefinnande. I SkolFam, som är ett samarbete mellan socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden, sker arbeten med familjehemsplacerade barns skolgång för att säkerställa att ungdomar går ut grundskolan med godkända betyg. När det gäller målet om att skapa förutsättningar för meningsfull fritid och sunda levnadsvanor nämns aktiviteter för att öka barns möjligheter bland annat: popup-verksamhet på öppna förskolor och bokstart där biblioteket besöker familjer med barn i åldern 6 - 12 månader (KFN). Projekt i samarbete med skidförbundet med syftet att barn ska få prova på skidåkning (BOUN). Planer för ett projekt om skol- och förskolegårdar som syftar till att utomhusmiljöerna ska vara stimulerande och ge möjlighet till sunda levnadsvanor genom fysisk aktivitet (MSN). Återrapport i nämnd